

16.1.2015

LAUSUNTO POTILASVAKUUTUSVASTUUN KIRJAAMISOHJEIDEN MUUTTAMISESTA

1 Lausuntopyyntö

Sairaanhoitopiiri A ja sairaanhoitopiiri B (myöhemmin hakijat) ovat pyytäneet lausuntoa siitä, voidaanko potilasvakuutusvastuut kirjata seuraavasti:

1. Tulosvaikutteisesti kirjataan potilasvakuutusvastuun tilikautta seuraavan 10 vuoden arvioidun vastuun määrä, minkä lisäksi paras arvio vastuun kokonaismäärästä ilmoitetaan tasetta koskevissa liitetiedoissa
2. Kuntien vammaispalvelulain mukaisiin takaisinsaantioikeuksiin perustuva osuus vastuun määrästä ilmoitetaan tasetta koskevana liitetietona eikä kirjata tulosvaikutteisesti.

Lausuntopyynnön mukaan vastuuvelan laskentaperusteiden muutoksen seurauksena vastuovelkaan kohdistuu yli 180 miljoonan euron korotuspaine, josta kaikille Suomen sairaanhoitopiireille kohdistuva osuus olisi yli 150 miljoonaa euroa. Tämän johdosta vastuvelka kasvaisi sairaanhoitopiirien vuoden 2014 tilinpäätöksissä yli 70 %. Vastuuvelan korotustarpeesta noin 120 miljoonaa euroa johtuu vammaispalvelulain takaisinsaantioikeuksien arvioiduista pitkän aikavälin kustannuksista.

Vaikka potilasvakuutuksen käyttämät korvausvastuun laskentaperusteet ovat aktuaaritoimen asiantuntemuksen ja kokemuksen mukaan parhaiksi havaitut, ne eivät hakijoiden mukaan siltikään pysty poistamaan kymmenien vuosien laskennan aikajänteen tuottamaa epävarmuutta ja herkkyyttä laskelmista.

Ehdotettua menettelyä on perusteltu myös vireillä olevien lainsäädäntöhankkeiden, kuten kuntalain sekä sosiaali- ja terveydenhuoltolain järjestämislain, arvioiduilla vaikutuksilla.

2 Kuntajaoston lausunto

2.1. *Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston aikaisemmat lausunnot.* Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto on antanut aikaisemmin potilasvakuutuksen kirjaamista koskevat seuraavat lausunnot: 8/1997, 29/1997, 42/1999 ja 55/2002.

2.1.1 *Kuntajaoston lausunto 42/1999 kirjanpitolain soveltamisesta potilasvahinkovastuun kirjanpitokäsittelyssä.* Lausunnon mukaan potilasvakuutuksen maksuvas-

tuu kirjataan kuluksi tilikaudella, jolloin sattunutta vahinkoa vastaava korvausvastuu on syntynyt. Maksuvastuusta seuraavana vuonna maksettava osa kirjataan lyhytaikaisiin siirtovelkoihin ja muu osa pakolliseksi varaukseksi todennäköiseen arvoon. Arvon määrittelyn pohjana käytetään ratkaistujen vahinkojen osalta Potilasvakuutuspoolin [nyk. *Potilasvakuutuskeskuksen*] ilmoitusta vakuutusmaksuvastuusta sekä ratkaisemattomien vahinkojen vakuutusmaksuvastuusta ja selvittelyvarauksesta joko mainittua ilmoitusta tai omaa todennäköisempää arviota.

2.1.2. *Kuntajaoston lausunto 55/2002 potilasvakuutusvastuun kirjaamisesta.* Kuntajaosto on lausunnossaan 55/2002 katsonut, ettei lausunnon 42 kirjaamisohjeiden muuttamiseen ole perusteita, vaan sairaanhoitopiiri merkitsee edelleen potilasvakuutusvastuuta koskevat erät kirjanpitoonsa ja tilinpäätökseensä ko. lausunnon mukaisesti.

Vastaus hakijoiden kysymykseen 1.

2.2. Vastauksena hakijoiden kysymykseen **1.** kuntajaosto toteaa, että lainsäädännössä ja potilasvakuutusjärjestelmässä ei ole tapahtunut sellaista muutosta, mikä edellyttäisi korvausvastuuta koskevien kirjaamisohjeiden muuttamista. Kun tarkastellaan potilasvakuutusvastuun käsittelyä, lukien pois vammaispalvelulain mukaisesti määräytyvä takaisinsaantiosuus, jota käsitellään jäljempänä erikseen, voidaan todeta, että tämä korvausvastuun osuus täyttää edelleen KPL 5:14 §:n mukaiset pakollisen varauksen tunnusmerkit.

2.3. Pakollinen varaus merkitään tuloslaskelmaan kuluksi ja taseeseen enintään sen todennäköiseen määrään. Kun vakuutusvastuun määrää arvioidaan, ei ole perusteita poiketa periaatteesta, että koko vastuu-aika otetaan arvioinnin perustaksi. Edellä todetun johdosta kuntajaosto ei pidä hyvän kirjanpito-tavan mukaisena ehdotettua kaavamaista 10 vuoden aikajaksoa koskevaa vastuun kirjausmenetelyä.

Vastaus hakijoiden kysymykseen 2.

2.4. Vammaispalvelulain (380/1987, jäljempänä "VPL") 15 §:n 1 momentti, joka koskee vakuutuslaitoksen korvausta, kuuluu:

Jos vakuutuslaitoksen tulee suorittaa vammaiselle henkilölle korvausta tapaturmavakuutuslain (608/48), maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/81), valtion viran- ja toimenhaltijain tapaturmakorvauksesta annetun lain (154/35), ammattitaitolain (638/67), sotilasvammalain (404/48), liikennevakuutuslain (279/59), potilasvahinkolain (585/86) tai näitä vastaavan aikaisemman lain nojalla ja kunta on antanut hänelle saman tarkoitukseen ja samaan aikaan kohdistuvia tämän lain 8 ja 9 §:ssä tarkoitettuja palveluja tai tukitoimia, siirtyy oikeus korvaukseen kunnalle tilitystä vas-

taan sellaisena kuin vakuutuslaitoksen olisi tullut suorittaa korvaus vammaiselle henkilölle, jollei kunta olisi tätä palvelua tai tukitointa antanut. Kunnan oikeudesta korvaukseen tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (625/91) ja liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/91) perusteella on säädetty erikseen.

2.5. Kirjanpitolain (1336/1997, jäljempänä "KPL") 5:14 §:n säännös vastaisista menoista ja menetyksistä sekä pakollisesta varauksesta kuuluu seuraavasti:

Tuotoista on vähennettävä velvoitteista vastaisuudessa aiheutuvat menot ja menetykset, jos:

1) ne kohdistuvat päättyneeseen tai aikaisempaan tilikauteen;

2) niiden toteutumista on tilinpäätöstä laadittaessa pidettävä varmana tai todennäköisenä;

3) niitä vastaava tulo ei ole varma eikä todennäköinen; sekä

4) ne perustuvat lakiin tai kirjanpitovelvollisen sitoumukseen sivullista kohtaan.

Jos 1 momentissa tarkoitetun menon tai menetyksen täsmällistä määrää tai toteutumisajankohtaa ei tiedetä, se merkitään taseen pakollisiin varauksiin.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut menot ja menetykset merkitään tuloslaskelmaan ja taseeseen niiden todennäköiseen määrään. Edellä 3 momentissa tarkoitetut menot ja menetykset merkitään tuloslaskelmaan ja taseeseen enintään niiden todennäköiseen määrään.

Taseen vastaaviin merkityn erän arvon alenemista ei saa merkitä pakolliseksi varaukseksi.

2.6. Kuntajaosto rajaa jäljempänä olevan VPL 15 §:n mukaisen velvoitteiden ja korvausten käsittelyn ainoastaan niiden kirjanpito-oikeudelliseen tarkasteluun. Kuntajaoston kannanotolla ei siten ole vaikutusta potilasvahinkojärjestelmän mukaisen vastuvelan määrään. Perinteinen potilasvakuutus ilman VPL:n mukaista takaisinsaantioikeuteen liittyvää vastuuta on hakijoiden kannalta täysi-omavastuinen erä siten, että hakijoina olevat vakuutetut vastaavat itse kaikista vakuutuksen piiriin kuuluvista menoista. Sen sijaan VPL:n takaisinsaantioikeuteen perustuvan läpikulkuerän kaltaisen menon määrän kirjaamisen edellytyksiä tarkastellaan hakijoiden näkökulmasta. Siten hakijoiden kannalta kyseisen erän tilinpäätöskäsittelyn kannalta ratkaisevaa ei ole yksinomaan Potilasvakuutuskeskuksen vastuuarvion määrä. Hakijan tehtävä on arvioida, miten se käsittelee yksittäisiä eriä tilinpäätöksessään.

2.7. VPL:n perusteella vammaispalveluja tuottaneen kunnan oikeus saada vakuutusyhtiöltä korvausta suorittamistaan menoista edellyttää kunnalta aktiivisia toimia - sen tulee erikseen hakea tällaista korvausta. Lisäksi kunnalla on oikeus korvaukseen ainoastaan sellaisista menoista, jotka se on jo antanut taikka muutoin suorittanut. Aiheutuneista menoista saatavat korvaukset voidaan suorittaa tilitystä vastaan. Tämän perusteella kuntajaosto toteaa, että vammaispalvelulain tarkoittamat kuntien mahdollisesti tulevaisuudessa tekemät takaisinsaantioikeuteen perustuvat maksuvaatimukset ovat luonteeltaan muusta potilasvahinkovastuusta poikkeavia.

2.8. Kuntajaosto toteaa vastauksena hakijan kysymykseen **2**, että sellaiset VPL 15 §:n mukaiset regressivastuut, jotka ovat toteutuneet ja joista kunta on tilitystä vastaan hakenut PVK:lta hakijoihin lopullisesti kohdistuvaa korvausta, tulee tilinpäätöksessä käsitellä vastaavin tavoin kuin kohdassa 2.2. on todettu muusta potilasvahinkovastuusta.

2.9. Sen sijaan muita kuin kohdassa 2.8. tarkoitettuja VPL:n perusteella mahdollisesti aiheutuvia vastuita koskien tulee hakijoiden tilinpäätöstä laatiessaan arvioida, toteutuvatko KPL:n pakollisen varauksen tekemisen tunnusmerkit. Tätä arviota tehdessään hakijat ottavat huomioon Potilasvakuutuskeskuksen arvioimat tiedot VPL:n mukaisesta korvausvastuusta, sekä seuraavan.

2.9.1. Vastaisen menon tulee kohdistua päättyneeseen tai aikaisempaan tilikauteen ja sen tulee olla varma tai ainakin todennäköinen. Kun pakollisen varauksen tekemisen edellytyksiä arvioidaan, kuntajaosto pitää mahdollisena tulkita, että arvioidut menot eivät kohdistu aikaisempiin tilikausiin, kun niiden korvauksenalaisuus edellyttää, että ne voidaan periä vasta tulevana tilikautena toteutettavista suoritteista.

2.9.2 Menojen toteutumisen todennäköisyydestä hakijoiden kannalta voidaan todeta, että ainakaan se ei ole täysin varmaa, kun korvausta hakevalta kunnalta edellytetään erillistä takaisinhakupäätöstä ja suoritteista aiheutuvien menojen toteutumista.

2.9.3. Mikäli hakija kuitenkin katsoo, että menot kohdistuvat aikaisempiin tilikausiin ja pitää menojen toteutumista todennäköisenä, tulee niistä tehdä tilinpäätökseen pakollinen varaus, jonka määrä on enintään menojen todennäköinen määrä. Tätä määrää arvioidessaan kirjanpitovelvollinen voi muun ohella ottaa huomioon tiedossa olevat toteutuneet korvausmäärät.

2.10. Mikäli hakija katsoo, että kohdan 2.9. tarkoittamat VPL:n mukaiset korvaukset eivät täytä pakollisen varauksen tekemisen edellytyksiä, esitetään ne kirjanpitoasetuksen (1339/1997, jäljempänä "KPA") 2:7 §:n tarkoittamina 2 momentin 4 kohdan tarkoittamina muina vastuusitoumuksina. Hakijan tulee tällöin huolellisesti dokumentoida ja arkistoida tilinpäätöskäsittelyn perusteet ja keskeiset oletukset.

2.11. Ottaen lisäksi huomioon tilinpäätökseltä ja toimintakertomukselta edellytettävä oikean ja riittävän kuvan vaatimus (KPL 3:2.1 §) tulee hakijan antaa VPL:n mukaisten vastuiden käsittelystä selostus liitetiedoissa tilinpäätöksen laatimisperiaatteissa sekä toimintakertomuksessa. Jos edellistä tilikautta koskevat tiedot eivät ole vertailukelpoisia päättyneen tilikauden tietojen kanssa, on myös tästä esitettävä selvitys liitetietoina (KPA 2:2.1 § 4-kohta).